

*Lunds universitet
Socialhögskolan
SOL 064
Vårterminen 2002*

UNGA FLICKORS UPPLEVELSER AV KONTAKTEN MED SOCIALSEKRETERARE

*Författare: Eva Gustavsson
Anna-Carin Pålsson*

Handledare: Gunilla Lindén

ABSTRACT

During many of the lectures this spring we have heard how important and essential a social secretary can be for the youngsters they come in contact with.

We therefore thought that it would be interesting to investigate how this works in reality.

The purpose of the thesis was to investigate young girls own experiences of contact and their relationship with their social secretary whilst they were in either open or closed rehabilitation centres.

Our questioner covered:

- *How did the girls experience their contact and relationship with their social secretary?*
- *What were their expectations concerning their contact and relationship with their social secretary?*
- *How important did they think this was?*
- *How did the girls think a social secretary should be?*

The method we used was qualitative and consisted of semi-structured interviews. We interviewed nine girls between the ages of sixteen and twenty one.

Conclusion

Our inquiries have led us to the conclusion that the majority of the girls experienced their contact and relationship with their social secretary as bad. Even so many of them considered contact with a social secretary as important. In most cases this contact didn't lead to what we would define as a relationship.

FÖRORD	2
1.INLEDNING	3
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	3
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	4
2. METOD.....	4
2.1 VAL AV METOD	4
2.2 URVALSMETODER.....	5
2.3 GENOMFÖRANDE.....	6
2.4 RESULTATENS TILLFÖRLITLIGHET	7
2.5 KÄLLKRITIK.....	8
2.6 ETISKA ÖVERVÄGANDE.....	8
2.7 FORTSATT FRAMSTÄLLNING	8
3. TEORI.....	9
3.1 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	9
3.1.2 <i>Objektrelationsteori</i>	10
3.2 TIDIGARE FORSKNING.....	13
3.2.1 <i>" Holding" som kvalitet i socialt arbete.</i>	13
3.2.2 <i>Tonåringar i socialvård</i>	13
3.2.3 <i>Förutsättningar för en relation.</i>	14
3.3 BEGREPPSDEFINITION	16
3.3.1 <i>Relationer</i>	16
3.3.2 <i>Kontakt</i>	17
3.3.3 <i>Socialsekreteraren i socialtjänsten</i>	17
3.3.4 <i>Sluten vård</i>	18
3.3.5 <i>Öppen vård</i>	18
4. REDOVISNING AV INTERVJUERNA.....	18
4.1 FÖRVÄNTNINGAR.....	19
4.2 KONTAKT / RELATION.....	22
4.2.1 <i>Tillgänglighet</i>	25
4.2.2 <i>Kontinuitet</i>	26
4.2.3 <i>Tillit</i>	26
4.3. DELAKTIGHET.....	28
4.4 HUR SKA EN BRA SOCIALSEKRETERARE VARA ?.....	30
5. ANALYS	32
6. SLUTDISKUSSION.....	36
7. KÄLLFÖRTECKNING.....	39
8. BILAGA.....	40

FÖRORD

Vi vill tacka alla som har hjälpt och bemött oss med stort engagemang i vår uppsats.

Ett särskilt tack riktar vi till de flickor vid behandlingshemmet och i öppenvården som låtit oss ta del av sina upplevelser av kontakten med socialsekreteraren. Utan er medverkan hade vi inte kunnat göra denna uppsats.

Tack till våra kontaktpersoner både på behandlingshemmet och i öppen vården, som lagt ner tid på att hjälpa oss att få kontakt med flickor att intervjua.

Sist vill vi tacka vår handledare Gunilla Lindén som väglett och gett oss idéer under vårt arbete med denna uppsats.

Halmstad den 22 maj 2002.

Anna-Carin och Eva

1.INLEDNING

1.1Problemformulering

Vid många av föreläsningarna under våren har vi fått höra hur viktig och betydelsefull socialsekreteraren kan vara för ungdomarna som de kommer i kontakt med. Vi anser dessutom att en förtroendefull relation är en förutsättning för att kunna utföra ett bra socialt arbete. Då en av oss som jobbar på ett behandlingshem för unga flickor upplevde att en del av flickorna gav en känsla av att deras kontakt med sin socialsekreterare inte alltid var så viktig väcktes vår nyfikenhet att försöka ta reda på flickornas egna upplevelser och erfarenheter av kontakten och relationen till sina socialsekreterare. Vår tanke när vi började på denna uppsats var att kontakten och relationen i den öppna vården var bättre än i den slutna vården och vi ville se om detta förhöll sig så i verkligheten..

Det finns en del faktorer som utgör grunden för hur kontakten kommer att se ut mellan flickorna och deras socialsekreterare. Man kan bl.a se hur arbetsförhållandena ser ut för socialsekreteraren. I dag är många socialsekreterartjänster vakanta och det är en hög rotation och arbetsbelastning bland personalen ute på landets socialkontor.

Kontakten mellan klienten och socialsekreteraren kan i sig utgöra en kritisk situation där klienten kan ha svårt att hävda sig. Den form av behandling som erbjuds beror på inställningen hos den professionelle, dvs vilka uppfattningar som han eller hon har kring hur arbetet bör läggas upp, vilka metoder som skall användas och hur fakta skall tolkas. Därför blir det centralt hur kontakten utformas mellan klient och socialarbetare.

Clarence Crafoord (1994) har uttryckt att det i första hand är viktigt att mötet blir bra när du träffar din klient, i andra hand kommer att kunna ta till sig det klienten vill förmedla. Han anser att det inte har någon betydelse vilken metod man använder.

Detta är ett ämne som vi upptäckte det inte finns så mycket skrivet om. En undersökning som vi tagit del av är gjord av Mikael och Tina Hallgren och har titeln *"Tonåringar i Socialvård"* (1999). Rapporten handlar om fjorton tonåringar som haft kontakt med socialtjänsten under 1990-talet. I denna rapport berättar de om mötet och kontakten med dels myndigheten och dels socialsekreterarna.

Att få ta del av flickornas egna upplevelser av kontakten/relationen med sin socialsekreterare är intressant och viktigt för oss då vi ser det som en tillgång för vårt kommande yrkesliv, en möjlighet för oss att reflektera över hur vi i framtiden ska bemöta de klienter vi kommer att komma i kontakt med.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att undersöka unga flickors upplevelser av kontakten och relationen med sina socialsekreterare vid slutna respektive öppna insatser inom socialtjänsten

- Hur upplever flickorna själva sin kontakt och relation med socialsekreteraren ?
- Vilka förväntningar har de på kontakten och relationen?
- Hur viktig tycker de att kontakten och relationen är ?
- Hur tycker flickorna att en bra socialsekreterare bör vara ?

2. METOD

2.1 Val av metod

Eftersom vi ville få fram flickornas egna upplevelser och åsikter valde vi att använda oss av en kvalitativ metod, dvs. intervjuer (Denscombe 1998). Då vi ville ha något att gå efter men ändå ge flickorna frihet att uttrycka sig, bestämde vi oss för att använda oss av halvstrukturerade frågor vid våra intervjuer. Detta trodde vi även skulle gynna vår kontakt med de flickor vi skulle intervjuas och därmed kanske göra intervjusituationen mer avslappnad.

Våra tankar kring intervjusituationen rörde sig också om huruvida vi skulle använda oss av enskilda intervjuer eller gruppintervjuer. Vi trodde att flickorna skulle prata mer öppet vid en gruppintervju på behandlingshemmet då de känner varandra, men kände samtidigt att det kanske lätt blir att någon dominerar samtalet i gruppen och att vi därför skulle få problem med att få fram allas åsikter vid en gruppintervju. En annan möjlig nackdel med gruppintervjuer är att de åsikter som kommer till uttryck är sådana som uppfattas som acceptabla inom gruppen (Denscombe 1998).

Vid öppenvården känner inte flickorna varandra och en motsatt effekt skulle kanske kunna uppstå, dvs. de kanske inte vill prata alls. Dessutom säger Denscombe (1998) att det finns åtminstone tre fördelar med enskilda intervjuer:

” Det räcker med att två personer samordnar sina kalendrar. En annan fördel är att de uppfattningar och synpunkter som kommer till uttryck under intervjun härstammar från en källa: den intervjuade. Det gör det ganska enkelt för forskaren att lokalisera speciella idéer till vissa bestämda människor. En tredje fördel är att den personliga intervjun är relativt lätt att kontrollera. Forskaren har bara en persons idéer att sätta sig in i och utforska, och en person att ledsaga genom intervjuprogrammet.” (sid 136).

När vi vägde samman våra tankar med vad vi hade läst föll valet därför på att göra enskilda intervjuer.

2.2 Urvalsmetoder

När man ska bestämma urvalet av sina intervjupersoner säger man i boken ”*Närhet och distans*” (Repstad 1999) :

” Huvudkriteriet för att komma med i urvalet är alltid om forskaren räknar med att de aktuella personerna har viktig och relevant information att ge när det gäller projektets frågeställningar – det kan vara attityder, åsikter, kunskap, erfarenheter och annat som man är ute efter” (sid 67).

Då vi redan hade en etablerad kontakt med ett §12-hem, Apladalens behandlingshem, som är en institution för flickor mellan 15 – 21 år, kom det sig naturligt att urvalet av intervjupersoner blev just unga flickor. Vi bestämde oss för att intervjua fem flickor där ifrån och fem flickor ifrån öppenvården i Lingonköpings kommun som vi också hade viss kontakt med. Vi lät kontaktpersoner ute i verksamheterna ”välja” ut tio unga flickor till våra intervjuer.

I den slutna vården hade en av flickorna ångrat sig och ville inte ställa upp på intervjun när det var dags för den. Istället blev en annan flicka tillfrågad och fick ställa upp som ersättare.

I den öppna vården blev en av de tillfrågade flickorna sjuk och kunde inte ställa upp för intervjun. Ny tid bestämdes men flickan var vid detta tillfälle fortfarande sjuk. Tyvärr fanns det inte tid för att leta upp en ersättare, varför vi här fick ett bortfall på en intervjuperson.

En av flickorna i den öppna vården var föremål för LVU i hemmet. Hennes kontakt med socialsekreteraren såg ut som de andra flickorna inom den öppna vården.

2.3 Genomförande

Vi sammanställde våra intervjufrågor under olika teman vi kände var relevanta för det vi ville undersöka. Utifrån detta utarbetade vi en intervjuguide som kunde användas både i den slutna och öppna vården (Se bifogad bilaga).

Vi började med att söka tillstånd för att få genomföra våra intervjuer hos institutionschefen vid Apladalens behandlingshem och hos Socialförvaltningen i Lingonköping. Genom de kontakter Anna-Carin skaffat sig genom sitt arbete på behandlingshemmet engagerade vi kontaktpersoner ute i de båda verksamheterna. Dessa kontaktpersoner hjälpte oss att få kontakt med unga flickor att intervjuas.

De flickor som var intresserade av att delta i undersökningen fick ett informationsbrev via kontaktpersonerna. Flickorna gavs i detta brev möjlighet att tänka över saken och kontakta oss om de hade några frågor. Till de flickor som var under arton år skickades ett informationsbrev till målsman. I breven till flickorna och målsman berättade vi vem vi var och vad vi ville undersöka. Därefter tog vi kontakt med våra kontaktpersoner ute i verksamheten för att med deras hjälp bestämma tider för våra intervjuer.

Då Anna-Carin redan hade en etablerad kontakt med Apladalens behandlingshem bestämde vi oss för att dela upp intervjuerna eftersom vi hade tankar om att intervjuerna annars inte skulle bli jämnbördiga. Detta resonemang byggde vi på att intervjuerna på behandlingshemmet kanske kunde färgas av den kontakt som Anna-Carin redan hade med flickorna. Därför blev det så att Eva gjorde intervjuerna i den slutna vården och Anna-Carin gjorde dem i den öppna vården. På detta sätt trodde vi att vi skulle få mer likvärdiga intervjuer att analysera.

Inom den slutna vården gjordes intervjuerna i ett jourrum på Apladalens behandlingshem och

i den öppna vården gjordes intervjuerna på ett kontorsrum uppe på en öppenvårdsenhet i Lingonköpings kommun. Under alla intervjutillfällen användes bandspelare och intervjuerna skrevs ut i sin helhet.

Innan intervjuerna fick vi en förfrågan från två flickor i den öppna vården om dessa kunde göra sin intervju tillsammans, vilket vi gick med på.

Under våra första intervjuer upptäckte vi att en av frågorna, nummer fjorton inte alls fungerade. Flickorna hade svårt att förstå vad vi menade och tyckte att det var en konstig fråga. Därför tog vi det gemensamma beslutet att stryka denna fråga från de resterande intervjuerna och därmed inte heller använda den i analysen.

2.4 Resultatens tillförlitlighet

I materialet blev det en viss snedfördelning eftersom det blev fem intervjuer i den slutna vården och fyra i den öppna vården. Vi tror dock inte att det har någon betydelse för resultatet i vår analys.

När Eva skulle göra intervjuerna i den slutna vården blev det ett hastigt avhopp och en ersättare kallades in men detta anser vi inte ha gjort någon skillnad på tillförlitligheten i undersökningen.

Anna-Carin gjorde en gemensam intervju med två av flickorna i den öppna vården. Då vi fann att deras åsikter skilde sig åt i flera frågeställningar anser vi inte att flickorna påverkade varandras svar och med detta inte heller tillförlitligheten i resultatet.

Vi utger oss inte för att beskriva någon objektiv sanning utan vill förmedla flickornas egna upplevelser av kontakten med socialsekreteraren. Dessutom är urvalet för litet för att kunna ge en representativ bild av hur unga flickor ser på sin kontakt med socialsekreteraren. Resultatet hade kanske även sett annorlunda ut om någon med en annorlunda förförståelse än den vi bar med oss hade gjort uppsatsen.

2.5 Källkritik

Det som framkommit under intervjuerna har inte kontrollerats av någon annan källa utan vi har helt och hållet utgått från flickornas egna berättelser. Därför kan vi inte vara säkra på i vad mån det är flickornas egna negativa tolkningar av händelser som tas upp.

När Winnicott redogör för begreppet ”holding” utgår han ifrån det lilla barnet. Vi har gjort en utvidgning av dessa tankar när vi flyttat över dem till flickorna i vår uppsats. Vi tycker att detta begrepp är relevant även för denna grupp.

2.6 Etiska övervägande

Vi har inte funnit några forskningsetiska problem med vårt uppsatsarbete då vi vänder oss till flickor som uppnått en så pass hög ålder att de själva kan avgöra om de vill delta eller ej. Föräldrar där ungdomarna ännu inte var myndiga har fått ett informationsbrev om undersökningen deras dotter kom att delta i.

Flickorna, behandlingshemmet och kommunen i vår uppsats har alla blivit omdöpta för att man inte ska kunna identifiera dem.

Vi har valt att inte ta med anledningen till flickornas kontakt med sina socialsekreterare då det inte är detta vi vill undersöka. Vårt syfte är att undersöka hur kontakten och relationen ser ut.

2.7 Fortsatt framställning

I kommande avsnitt i vår uppsats har vi börjat med att ta upp våra teoretiska utgångspunkter som är *teorier om förväntningar om hjälp* och *objektrelationsteori*. I objektrelationsteorin har vi inriktat oss på begreppet ”holding”. Efter teoriavsnittet kommer vi in på tidigare forskning om ungdomars kontakt med socialtjänsten, vad som behövs för att kunna etablera en bra relation och vikten av ”holding” i psykosocialt arbete. Vi kommer därefter att definiera relation, socialsekreteraren i socialtjänsten, öppen och sluten vård. Dessa begrepp ser vi som de centrala begreppen i vår uppsats.

Då intervjusammanställningen utgör tyngden i vår uppsats kommer den att presenteras i ett eget kapitel. Här har vi gett flickorna utrymme att göra sin röst hörd. Efter intervjusammanställningen kommer vår egen analys där vi försökt att knyta våra reflektioner, tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter till flickornas egna berättelser.

3. TEORI

3.1 Teoretiska utgångspunkter

3.1.1 Teorier om förväntningar om hjälp.

Bernler m fl. (1993) formulerar teorier som rör förväntningar i situationer där det finns en hjälpsökande och en hjälpsökande part. Båda parter har då en föreställning om den andre, även om de aldrig träffats förut. Oftast grundar sig dessa på hörsägen och utgör generaliseringar. En del av klientens föreställningar om behandlaren är förknippad med dennes yrkesroll, andra är mer personrelaterade. I det första fallet spelar erfarenheten av tidigare kontakter med behandlare inom samma yrke en stor roll. Hur man tidigare blivit bemött och vilken hjälp man fått påverkar i hög grad vad man förväntar sig att möta.

De mer personrelaterade föreställningarna grundar sig på andras uppfattningar. Inte sällan har klienter på socialbyrån en uppsättning cirkulerande omdömen om olika socialsekreterare: en är snäll, en är hård, en är frikostig osv. Även hos behandlarna cirkulerar motsvarande bilder av klienterna: han är farlig, han är hopplös, han är krävande osv. Men behandlarnas bilder präglas också av tidigare erfarenheter som de generaliserar: missbrukare är si eller så osv.

Även dessa föreställningar om den andre påverkar i hög grad de förväntningar man har om vilken hjälp som kommer att ges respektive erhållas, men framförallt påverkar de relationens utformning. Den hjälp klienten förväntar sig kunna få, när han kommer till behandlaren, grundar sig på en sammanvägning av vad han *medvetet* vill ha och vad han tror att behandlaren / institutionen kan ge.

Klienten har också *omedvetna* förväntningar på hur hjälpen ska se ut. Det handlar här om sådana behov som exempelvis att bli tröstad och förmanad, att bli omhändertagen osv. Behandlaren måste å ena sidan inse att sådana omedvetna behov finns, annars riskerar hon att glida in i en behandlingssituation som innebär ett tillfredställande av dessa behov, särskilt om de är komplementära till hennes egna. Å andra sidan måste behandlaren arbeta med att söka utvidga klientens medvetenhet om vad för slags hjälp han behöver. Detta kan endast ske inom ramen för en bärig relation (ibid).

3.1.2 Objektrelationsteori

Grunden för alla våra kommande relationer genom livet läggs i våra möten med de människor som finns i vår närhet under de första levnadsåren dvs. i kontakten med våra föräldrar (Denvall mfl 1999).

”Enligt objektrelationsperspektivet bildar våra inre bilder av tidigare samspelsupplevelser grundvalen för våra antaganden om den yttre verkligheten och de överförs till nya och liknande situationer. De inre bilderna påverkar vårt sätt att uppfatta andra. De påverkar också vårt sätt att tolka handlingar, både våra egna och andras ”(Abrahamsen 1999 s 203).

Hur sker då utvecklingen av våra förmågor att relatera till andra människor?

I psykoanalytiskt språkbruk betyder begreppet objekt en person utanför en själv som man har ett känslomässigt och behovsmässigt förhållande till. Ett objekt kan vara både en inre representation, det vill säga ett minne eller en fantasi, och en verklig person. De inre bilder, minnen och fantasier som man har om sina objekt är både medvetna och omedvetna (Abrahamsen 1999).

Objektrelationsteorin är ingen enhetlig teori. Den har gradvis växt fram och bildat olika skolor kring kända objektrelationsteoretiker och deras arbete. Fokus i forskningen, diskussionen och i det kliniska arbetet har legat på relationer, våra relationer till andra i det förflutna och i nuet. Gemensamt för objektrelationsperspektivet är att man tillskriver den känslomässiga kvaliteten i barnets tidiga relationer stor betydelse för dess personlighetsutveckling. Det är det faktiska förhållandet mellan barnet och omsorgspersonerna som anses vara helt avgörande för barnets psykiska utveckling. Man understryker även barnets basala sökande efter att få kontakt med en annan människa för anknytning, trygghet och självbekräftelse. Objektrelationsteoretiker hävdar att det är själva relationsbehovet som är det primära för barnet och inte tillfredsställandet av driftbehoven som den ”klassiska” psykoanalysen tidigare hävdade (ibid).

Vår personlighet formas genom samspelsupplevelser med våra närmaste omsorgspersoner. Dessa upplevelser internaliseras och kommer efterhand att utgöra våra inre psykiska strukturer. Med andra ord innebär detta att människans identitet och personlighet byggs upp, särskilt på den omedvetna nivån, på grundval av de relationer hon haft från allra första början. Dessa blir en sorts inre, psykiskt nätverk av mer eller mindre djupa spår, som anger hennes upplevelser av sig själv och hennes möjligheter att relatera till andra.

Utgångspunkt för barnets personlighetsutveckling är enligt denna teori den tidiga tvåpersonersrelationen mellan barnet och omsorgspersonen. Det sätt som barnet blir omhändertaget på är av avgörande betydelse för den fysikiska och psykiska mognaden livet ut. En av förutsättningarna för att barnet ska kunna utvecklas på ett tillfredsställande är ett bra emotionellt klimat mellan barnet och de nära omsorgspersonerna. Detta innebär att om omsorgssituationen inte är tillräckligt bra får barnet inte tillräckligt psykisk näring.

Ett spädbarn som får stor uppmärksamhet inser att det finns en yttre värld och att de själva existerar. De blir sedda och kan se sig själva och på så vis får de en begynnande kontakt med sig själv och andra. De känner sig omhuldade, respekterade och förstådda och senare i livet kan de ge samma bemötande till andra (ibid).

Abrahamsen(1999) säger att betydelsen av den vuxnes förmåga till känslomässig uppmärksamhet och tillgänglighet i samspel med barnet löper som en röd tråd genom objektrelationsteorin och betraktas som en avgörande faktor för barnets personlighetsutveckling.

En av objektrelationsteoretikerna är Donald W Winnicott (läkare och psykoanalytiker).

Några av de begrepp som härstammar från honom är ” good enough mothering”, ” holding” och ” the holding environment”, dessa betonar hur nödvändigt det är att tillförsäkra barnet en tillräckligt bra emotionell bas för sin utveckling.

Enligt Winnicotts utvecklingssyn är barnet under den allra första tiden efter födelsen totalt beroende av sin mottagande omvärld. Barnet har inga möjligheter att förstå den omsorg som ges. Omsorgen är som regel av förebyggande karaktär, en aktiv anpassning efter spädbarnets behov. Det är emellertid en omsorg som ligger utanför barnets kontroll. Om omsorgen är bra eller dålig- det är omöjligt för barnet att avgöra.

Barnet har en illusion om att vara sammansmält med omsorgspersonen(alla objekt är jag), som barnet i sin allmakt tror att det själv har skapat. Den aktiva anpassningen till barnets behov leder till att barnet kan uppleva det som om det var självförsörjande när det gäller mat och dryck, värme och godhet. Denna vår ”första illusion” om allmakt och själv tillräcklighet är enligt Winnicott helt nödvändig. Detta eftersom barnet saknar den psykiska mognad som krävs för att förstå att det är helt beroende av andra för mat och omsorg. Viktigt är enligt Winnicott för att barnet skall må bra är att det måste få uppleva omvärlden i små doser som är anpassade efter deras mognad.

”När barnet inte får ta emot världen i små doser eller inte får tillräckligt bra omsorg, kan barnet komma att uppleva en värld som det saknar psykisk mognad att förstå. Barnet berövas den nödvändiga ”första illusionen” av att vara självtillräcklig. Detta kan tex. vara att vakna och gråta utan att någon hör det och reagerar på gråten, ingen tröst i form av kroppskontakt och kroppsvärme, ögonkontakt, röst eller öm beröring. Att kanske inte bli sedd och förstådd. Om sådana upplevelser bildar ett mönster i det lilla barnets liv kan det leda till att barnet måste skydda sig genom att inte vilja ha kontakt.”(Abrahamsen 1999 s 90).

Med begreppet ” good enough mothering” eller ”tillräckligt bra omsorg” menar han att i ett spädbarns liv måste omsorgen vara tillräckligt bra i den meningen att de goda upplevelserna bör överväga de negativa

Det som bildar grunden till Winnicotts begrepp ”holding” hållande är föräldrarnas vaksamhetskänsla och emotionella närhet gentemot barnet alltså den primära moderliga upptagenheten. Det handlar om omsorgspersonernas pålitliga förmåga att hålla barnet både fysiskt tex. hur vi håller barnet i famnen, hur vi ger det värme och närhet, beskydd och stöd och psykiskt tex. att vi håller barnet genom att ha det i tankarna och se till att upplevelsen av omvärlden sker i små doser. Förhållningssättet till barnet skall förhindra att det får kontakt med sin egen hjälplöshet och sårbarhet(ibid).

Winnicott menar att:

”När den vuxne förstår barnet och ger empatiskt uttryck för detta, kommer barnet att successivt förbinda dessa känslor med sig själv och därmed börja förstå sig själv. Om den vuxne misslyckas med detta upplevs det inte av barnet som bristande omsorg utan som ett hot mot självets existens, därför att självet bara kan bli förstått genom en annan person” Abrahamsen 1999 s.92).

I begreppet ”holding” ligger alltså ett totalt beskyddande av barnet mot både psykiska och fysiska kränkningar. I detta sammanhang talar Winnicott om ” the holding environment”, en hållande miljö, där barnets perspektiv fasthålls och blir avgörande för de vuxnas handlingar.

” För att omsorgspersonerna ska klara detta är det viktigt att den vuxne upplever att han eller hon blir ”hållen” av sina närmaste med stöd och förståelse. Om omsorgspersonen omgivning inte är ”tillräckligt bra” i detta avseende eller om omsorgspersonen saknar internaliserade

upplevelser av ”holding” från sin egen spädbarnstid, kan det bli svårt för personen i fråga att bevara en hållande miljö som upplevs som helt igenom pålitligt för barnet.

Kontinuitet, pålitlighet och förutsägbarhet är avgörande faktorer i detta första tillstånd av absolut beroende och kommer att förbli ” hållande” kvaliteter livet ut”(Abrahamsen 1999 s93).

3.2 Tidigare forskning

3.2.1 ” Holding” som kvalitet i socialt arbete.

Vi har haft förmånen att få ta del av ett kapitel ur en kommande bok som vår handledare, Gunilla Lindén (2002), är medförfattare till.

I det kommande kapitlet ” *Psykodynamiska perspektiv på sociala problem* ” använder hon Winnicotts begrepp ” holding ” som hon menar är en kvalitet i socialt arbete vilken många gånger underskattas.

Lindéns uppfattning är att ”hållandets” betydelse kan generaliseras till många andra mänskliga sammanhang som vi möter i socialt arbete och hon ger exempel som ungdomar på väg in i en avvikaridentitet och människor i krissituationer.

” Alla kan de vittna om betydelsen av att en person som inlett en kontakt och visat engagemang, stannar kvar, bryr sig om, inte försvinner. För att nu hålla sig till en ytlig nivå av ”hållandet”. På ett djupare plan betyder detta ”hållande” sannolikt mycket mer när det gäller hjälp att understödja en sammanhållande förmåga inom personligheten och att bevara ett hopp i utsatta situationer” (Lindén 2002).

Hon menar att ”hållandet” är något som lätt försvinner i socialsekreterarens vardag bland alla tidsramar och ”måsten” och att i vissa situationer kan insatsen vara minimal för att förmedla en upplevelse av detta till den andre.

” Vi vet hur viktigt detta är i våra personliga liv med vänner, partners, barn, arbetskamrater. Omsatt i socialt arbete kan det handla om så – skenbart – enkla ting som att hålla på ramar och överenskommelser, att försöka se hela människan, att göra goda överlämnanden vid byte av tjänst och att följa upp de insatser man gör för ett barn, en vuxen eller en familj” (Lindén 2002).

3.2.2 Tonåringar i socialvård.

I en tidigare undersökning av Tina och Mikael Hallgren (1999) har man undersökt betydelsen av relationen mellan ungdomar och deras socialsekreterare. Studiens syfte var att belysa tonåringarnas egna upplevelser av relationen till de socialarbetare som de, i olika grad

samtalat med. Författarna intervjuade fjorton tonåringar; huvuddelen var pojkar som varit föremål för socialtjänsten under varierande antal år.

Författarna lyfter fram att tonåringarna önskat att de fått komma oftare till socialsekreteraren. Minst en gång i veckan. Det tycker alla, även de som har mer negativa tankar om sin socialsekreterare. De intervjuade betonar vikten av att få egen tid med någon vuxen, någon som det gick att lita på. Tonåringarna betonar hur viktigt det är med tilliten, engagemanget och att man lyssnar på deras åsikter.

Man kom också fram till att de allra flesta tonåringarna bar med sig bilder som handlade om risker för dem. Risker som kunde innebära något negativt för dem. Socialtjänsten var som en ”fiende” de skulle akta sig för och som de svårligen kunde lita på. Möjligen kunde de lita på myndighetens förmåga att ställa till besvär för dem.

Det som författarna synliggör är det nödvändiga i att tonåringarna behöver få veta vad som gäller i den inledande kontakten tex. vad som kommer att ske, hur ofta de ska träffas osv Ungdomarnas farhågor och önsknings behöver också ventileras. Socialsekreterarens uppgift blir att i så hög grad som möjligt skapa en tillitsfull och trygg atmosfär, vilket tycks vara den viktigaste förutsättningen för en positiv förändring.

3.2.3 Förutsättningar för en relation.

I boken ”Möten med Anna” (Denvall m fl. 1999) menar författarna att en viktig uppgift i socialt arbete är att få till stånd ett möte, som i sin tur ger förutsättningar för att en relation skall kunna uppstå. Relationen bör vara präglad av engagemang och ömsesidig respekt men en mängd förhållanden inverkar på möjligheterna att skapa ett sådant fruktbart möte. Åtminstone tre förutsättningar krävs för att kunna skapa detta: Engagemang, goda arbetsvillkor samt kunskap och självreflektion

Den första förutsättningen kan beskrivas som personligt engagemang. Inlevelseförmågan utgör ett viktigt inslag i professionellt arbete. En förtroendefull relation mellan socialarbetare och klient är central. Om relationen står i centrum för uppmärksamheten blir rimligtvis konsekvensen att den först måste skapas för att därefter vidmakthållas. Den uppstår inte utan vidare- utan hör samman med ett respektfullt bemötande av den som söker bistånd och att den

professionelle baserar sitt arbete på kunskap och inlevelse. Även valfrihet att välja form av stöd bildar basen i den ömsesidighet som är kärnan i en utvecklande relation.

Den andra förutsättningen är möjligheterna att skapa engagemang och en utvecklad relation. Detta är bla beroende av de faktiska arbetsvillkor som socialarbetare arbetar under. Här menar man att det på ett strukturellt plan finns problem som förhindrar ett engagemang och att relationer utvecklas.. Här nämner tex. författarna socialbyråns historiska arv och byråkratiska strukturer som kan vara svåra att förändra.

”Både klienten och socialarbetaren kan känna av dåligt självförtroende. Socialarbetaren upplever sig ofta stressad av hög arbetsbelastning, vidlyftiga mål och det dagliga mötet med en problematik de har svårt att förändra. Man vill så gärna men det blir inte som tänkt. Klienten å sin sida drabbas av administrativa regler som kan upplevas som kränkande och det är förknippat med skamkänslor för många att besöka en socialbyrå” (Denvall m fl. 1999 sid. 57).

Under 1990 talet har den allmänna debatten rört sig om ekonomiska besparingar och en diskussion har förts om vikten av att arbetslösa skall arbeta för att bli berättigade till socialbidrag. Detta medför omedelbara konsekvenser på det sociala arbetet, bland annat genom ett ständigt sökande efter nya metoder som kanske ger bättre resultat än de som använts tidigare. Metoderna sprids modebetonat, man anpassar sig till det som gäller för tillfället utan en grundlig analys om konsekvenserna. Liksom de används utan uppföljning och utvärdering om effekterna för klienter och brukare.

Större personkontinuitet anses vara en förutsättning för möjligheten att utveckla långvariga och hållfasta relationer. Detta motverkas i det sociala arbetet genom en hög personalomsättning beroende på att omorganisationer medför omflyttning av tjänster och att många socialarbetare väljer att prova andra arbeten ett tag.

Den tredje förutsättningen handlar om kunskap och förmågan till självreflektion hos den professionelle socialarbetaren. Kunskap behöver inte vara samma sak som erfarenhet. Erfarenheter döljs många gånger i rutiner, i arbetets vardag och i de handlingar man gör dagligen. För att bli synliga och påtagliga krävs reflektion över den egna praktiken. Med god självkänedom känner man sina svaga sidor och kan vara observant på hur de påverkar en i kontakten med en klient(ibid).

3.3 Begreppsdefinition

3.3.1 Relationer

Relation är ett begrepp de flesta av oss nog har en ganska klar definition av. Om vi tittar på hur Nationalencyklopedins ordbok (2000) definierar begreppet finner vi att :

” relation , känslomässigt förhållande mellan två el. flera personer ”. Det är väl såhär de flesta av oss tänker när vi hör ordet.

Vikten av en fungerande relation inom det sociala arbetet framkommer på flera ställen i litteraturen.

Ponton påpekar (se Armelius) att en ”sann” relation är extra viktig när det gäller behandling av tonårsflickor, eftersom de är mer sofistikerade än tonårspojkar vad gäller en relations natur. Flickor är mer känsliga för ytliga eller konstlade känslor.

Andra forskare (Brown & Gilligan, 1992; Lamb, 1986) som studerat relationer hos tonårsflickor från olika utgångspunkter pekar på betydelsen av en ”sann” relation med denna grupp. Brown och Gilligan beskriver hur tonårsflickor drar sig undan och håller tillbaka, när de upplever en brist på genuina känslor hos motparten (Armelius m.fl. 1996).

Även Gunvor Andersson skriver i sin bok ”Socialt arbete med små barn” (1991) att mycket i det psykosociala arbetet går ut på att få till stånd förändringar av klienters beteende och attityder.

Hon skriver då att */.../ För att åstadkomma dem är socialarbetare – klientrelationen särskilt viktig. Behandlingsforskningen har visat att relationen terapeut – patient har större betydelse för resultatet än terapeutens teori eller metod /.../ (sid. 21).*

Mänskliga relationer kommer alltid att vara komplexa, inte bara beroende av sina speciella innehåll och på människans oändliga variation, utan därför att de existerar på ett flertal nivåer samtidigt.

Vi möts dels som personer, och relationen är då vad den visar sig vara här och nu, i det samspel som äger rum mellan oss och i de reflektioner vi gör om varandra och varandras handlingar.

Men relationen omfattar också de bilder eller föreställningar om relationen, som vi båda har och som i hög grad kommer att styra vårt handlande i relationen. Dessutom har vi bilder av våra egna och den andres bilder, dvs. av hur vi och den andre ser på oss själva och på relationen (Bernler m.fl. 1993).

En annan aspekt är att relationen mellan socialsekreteraren och klienten inte alltid är jämbördig, utan klienten är beroende genom att hon inte kan gå in eller ut ur relationen som hon själv vill. Hon har problem, behöver hjälp och kan oftast inte få hjälpen någon annanstans. Eftersom klienten inte har något som socialarbetaren behöver, är det ingen ömsesidighet i relationen, utan klienten är underordnad socialarbetaren. Det är inte en jämbördig relation och klienten måste acceptera detta faktum för att få vad hon vill eller behöver (Andersson 1991).

Vi hade inte tänkt att fråga flickorna själva om deras relation med socialsekreteraren, utan vi tänkte att använda oss av ordet kontakt istället.

3.3.2 Kontakt

Kontakt definieras i Nationalencyklopedins ordbok (2000) ”*Läge som ger möjlighet till direkt utbyte av information ed; särskilt mellan människor*”. I ordet kontakt lägger vi ingen direkt känslomässig betydelse, utan som vi ser det är en bra kontakt grunden för att kunna bygga en fungerande relation. Vi tycker att en relation är något mer än enstaka kontakter.

Vi har i våra intervjufrågor frågat om kontakten de unga flickorna har med sina socialsekreterare för att underförstått genom detta begrepp försöka få fram om det finns en etablerad relation och hur viktig denna i så fall är för flickorna.

Vi valde att arbeta med begreppen på detta sätt då vi kände att begreppet relation var ett så pass ”laddat” ord för flickorna att det kanske skulle resultera i ett motstånd mot att svara. Vi hade tankar om att flickorna kanske skulle tolka det som att vi sökte ett mer känslomässigt förhållande till deras socialsekreterare, vilket vi inte var säkra på alltid fanns.

Våra funderingar lyftes också över på våra egna tonåringar hemma och på hur de tänker och uttrycker sig. Vi tyckte att det skulle kännas fel för oss att fråga dem om relationen med tex. deras lärare, istället skulle det kännas naturligare att fråga om kontakten de hade med läraren. Dessa tankar överförde vi när vi gjorde vår intervjuguide.

3.3.3 Socialsekreteraren i socialtjänsten

Detta är en social verksamhet i kommunens regi som styrs enligt socialtjänstlagen (SoL). Kommunen har det yttersta ansvaret för denna och att alla i kommunen får den hjälp de behöver, i den mån inte någon annan ger den.

Socialtjänstens uppgifter sträcker sig från de insatser som kan ges på den enskildes begäran och med hans samtycke enligt socialtjänstlagens bestämmelser, till de tvångsåtgärder som kan beslutas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen om vård av missbrukare (LVM).

3.3.4 Sluten vård

När vi använder begreppet sluten vård i uppsatsen menar vi att flickorna är föremål för LVU och är placerade på ett s.k. §12 – hem där statens institutionsstyrelse (SiS) är huvudman. På en sådan institution finns ungdomar som tvångsvårdas för att de under en längre eller kortare period bedöms behöva särskilt noggrann tillsyn enligt § 12 LVU.

Idag finns drygt trettio särskilda ungdomshem med sammanlagt närmare 600 platser, varav ungefär hälften finns i låsta enheter (Armelius mfl.1996). En sådan låst enhet är Apladalens behandlingshem.

3.3.5 Öppen vård

När vi använder begreppet öppen vård menar vi att flickorna är föremål för insatser enligt SoL.

I den öppna vården är kontakten med socialtjänsten inte påtvingad utan de åtgärder som ligger utanför tvångslagarna förutsätter att den det gäller är informerad och ” med på ” vad som skall ske. Enligt SoL bör socialtjänsten förstärka och komplettera människans egna resurser. I den öppna vården handlar det mycket om råd, stöd och ekonomiskt bistånd.

4. REDOVISNING AV INTERVJUERNA

I detta kapitel kommer vi att presentera en sammanställning av de intervjuer vi gjort. I vår intervjusammanställning har vi valt att använda oss av många citat för att kunna få fram flickornas egna upplevelser av kontakten med socialsekreteraren. Det vi presenterar är alltså flickornas upplevelser och det är deras ord som är det centrala i vår uppsats.

Fem av intervjuerna är gjorda på Apladalens behandlingshem och fyra intervjuer är gjorda inom öppenvården i Lingonköpings kommun.

De flickor vi intervjuat har på olika sätt kommit i kontakt med socialtjänsten. Åldern på flickorna ligger mellan sexton och tjuogoett år. För någon har det varit den första kontakten

med socialtjänsten, men för flertalet har kontakterna med socialtjänsten varit flera och för en del har dessa pågått under längre perioder. Här kommer en kort presentation av flickorna som vi intervjuat.

Slutna vården:

- **Svea**, kontakt med nuvarande socialsekreterare ca åtta månader, har erfarenhet av tidigare kontakter med socialsekreterare.
- **Rut**, kontakt med nuvarande socialsekreterare ca fyra- fem månader, har erfarenhet av tidigare kontakter med socialsekreterare.
- **Lotta**, kontakt med nuvarande socialsekreterare ca fem månader, har erfarenhet av tidigare kontakter med socialsekreterare.
- **Pia**, kontakt med nuvarande socialsekreterare i ca två år, har ingen tidigare erfarenhet av kontakter med socialsekreterare.
- **Beata**, kontakt med nuvarande socialsekreterare ca ett år, har erfarenhet av tidigare kontakter med socialsekreterare.

Öppna vården

- **Göta**, kontakt med nuvarande socialsekreteraren ca sex månader, har tidigare erfarenhet av kontakter med socialsekreterare.
- **Astrid**, kontakt med nuvarande socialsekreteraren ca två månader, har tidigare erfarenhet av kontakter med socialsekreterare.
- **Gun**, kontakt med nuvarande socialsekreterare ca sju månader,, har ingen tidigare erfarenhet av kontakter med socialsekreterare.
- **Ebba**, kontakt med nuvarande socialsekreteraren ca ett år, har inga tidigare erfarenheter av kontakter med socialsekreterare.

Vi har delat in intervjusammanställningen i olika teman: förväntningar, delaktighet, kontakt/relation och hur ska en bra socialsekreterare vara ?

4.1 Förväntningar

När vi frågade flickorna om vad de hade för förväntningar på kontakten med sin nuvarande socialsekreterare, innan de träffade henne första gången, fick vi fram att inom den slutna vården hade fyra av flickorna svårt att se att kontakten skulle kunna resultera i något positivt. Så här uttrycker sig två flickor:

” Nej, alltså jag lägger liksom ribban nere vid marken och ändå blir jag besviken efter ett soc.möte ”(Beata, slutna vård).

” Inga alls tror jag, eller inga förväntningar så. Jag ville inte ha speciellt mycket kontakt med henne ” (Lotta slutna vård)

En av flickorna inom den slutna vården har förväntningar att socialsekreteraren skall hjälpa henne att få ett bra liv.

” Hon skall hjälpa mig att ha det bra, att dom skall hjälpa mig att ha det bra i livet ”
(Pia slutna vård)

Inom den Öppna vården sade sig tre av fyra flickor inte ha några förväntningar, men det framkom ändå av svaren att det fanns förväntningar.

” Ja.... Jag hade faktiskt inga direkta förväntningar. Jag vet faktiskt inte riktigt vad jag skall svara på det....Jag hoppades väl få hjälp och så, trodde i alla fall att de skulle tro på det jag berättade, i alla fall ”(Ebba öppen vård)

”Nä, jag hade inga förväntningar och så för jag visste ju knappt vad det handlade om och så. Det var väl att dom skulle vara trevliga och förstå, ja, förstå liksom. Att man liksom kanske inte orkade lika mycket som andra ungdomar orkade och sånt eftersom man befann sig i en viss sits och så. Det var väl det jag förväntade mig så” (Göta, öppen vård).

Den flicka som sade sig ha förväntningar på kontakten förväntade sig att denna skulle vara regelbunden och att socialsekreterarna skulle ha något att komma med.

Ett annat sätt vi försökte fånga flickornas förväntningar på var genom att ställa frågan om de hade någon bild av sin socialsekreterare innan de träffades första gången. Denna fråga upptäckte vi var en svår fråga att besvara för flickorna i båda grupperna. I den slutna vården var det en flicka som menade att det inte kunde bli värre än med den förra socialsekreteraren. I den öppna vården var det en av de intervjuade som hade en bild av en tjugig gammal dam som hon beskrev som Pippi Långstrumps Prossiluskan.

Vi utvecklade frågan genom att undra om de hade samma bild kvar eller om den idag såg annorlunda ut?

Fyra av flickorna i den slutna vården tyckte att deras bild inte hade förändrats men en sa att hennes bild på socialsekreteraren har förändrats från det första intrycket att hon var jättetråkig till att bli verkligen jättebra.

Inom den öppna vården sa tre av fyra flickor att de hade fått en förändrad bild av sin socialsekreterare. För två av flickorna var det svårt att precisera på vilket sätt bilden hade förändrats. Den tredje av flickorna som hade förväntningar på att bli hjälpt hade nu fått en negativare bild av socialsekreterare i stort då hon mött sådana socialsekreterare som hon inte tyckte passade för jobbet.

” Jag hade inga sådana förväntningar, men jag trodde ju att de i alla fall skulle tro på en. Jag fick ju så att de skulle vara trevliga, förstå vara jättesnälla, men jag fick ett sådant bakslag att jag bröt ihop. För jag mådde redan så psykiskt dåligt och så trodde dem mig inte när jag berättade vad jag hade råkat ut för, för något sånt ljuger man inte om.” (Astrid öppenvård)

För att få ytterligare en vinkling av denna bild ställde vi frågan hur de trodde att deras socialsekreterare såg på dem, vilken bild de hade av flickorna.

Två av flickorna i den slutna vården hade ingen aning om hur deras socialsekreterare hade sett på dem. Tre andra trodde att deras nya socialsekreterare skulle ta över den förra socialsekreterarens bild av dem.

Alla fyra flickorna vid öppen vården trodde att deras socialsekreterare hade en negativ bild utav dem. En av dem uttrycker detta såhär :

” Jag tror att hon trodde att jag var en liten knarkare...att henne ska jag inte lita på..”

(Gun, öppenvården).

Gemensamt för de båda flickgrupperna var en oro och osäkerhet över vad mötet skulle leda till och hur man skulle förhålla sig inför sin socialsekreterare :

” Först var det då när jag var tolv, tretton år....då var det akta dig för soc., dom är hemska...

” (Beata, slutna vård).

” Jag undrade var jag skulle hamna, vart skulle jag bo ?” (Pia, slutna vård).

” Jag tänkte att skicka iväg henne till fosterfamilj, det var min tanke, in på behandlingshem bara, så är vi av med henne ” (Gun, öppen vården).

För att få reda på vad flickorna hade för förväntningar i nuläget ställde vi frågan om på vilket sätt en socialsekreterare kan vara till hjälp för dem.

Här handlade svaret både i den slutna och öppna vården mycket om ekonomisk hjälp, hitta lediga arbeten, ringa olika samtal för flickornas räkning och att kunna slussa dem vidare vid behov av tex. psykologhjälp, att ordna en lägenhet dvs. mycket praktiska göromål. Någon tyckte att en socialsekreterare skulle vara lite av en fixare och det handlade inte så mycket om att ha en relation med dem. Men det fanns även önskemål om råd och stöttning.

En flicka i slutna vård hade en klart avvikande åsikt i detta då hon ansåg att hon fick för mycket hjälp av dem :

” Pengar, ja sen kan de hjälpa till med annat om man kommer överens med dom. Men dom kan ställa till med rätt mycket också, överdriva och så. Jag tycker jag har blivit erbjuden lite för mycket hjälp då tycker jag. Lite påtvingad hjälp kan man ju säga eftersom jag har LVU, och jag behöver inte ha LVU eftersom jag gick med på sån SoL eller vad det heter ”

(Lotta, slutna vård).

4.2 Kontakt / relation.

I våra intervjuer frågade vi flickorna under detta tema om deras kontakt med sina socialsekreterare för att kanske kunna utläsa om det finns någon relation och hur denna i så fall ser ut. För att kunna utläsa detta ansåg vi att man behövde beakta kontinuiteten, tilliten, och tillgängligheten i kontakten som finns mellan dem

Vi började med att fråga flickorna om hur de tyckte att deras kontakt med socialsekreteraren var. Svaren i den slutna vården var varierande. Två av flickorna tyckte inte att de hade mycket kontakt med sin socialsekreterare. En av de resterande tre sa att kontakten hade blivit bättre men att den ändå inte var bra och den fjärde sa att hon inte hade någon uppfattning om detta eftersom hon bara hade träffat sin socialsekreterare två gånger sedan januari månad.

”Jag vet inte, jag har träffat henne två gånger sen i januari, sen jag flyttade hit. Pratade med henne en gång i telefon när jag hade några frågor, men hon hade inget svar, hon visste inget.”(Beata slutna vård).

Den femte av flickorna upplevde att hennes kontakt med socialsekreteraren var bra
” Bra tror jag, vi träffas varje eller varannan månad när det är socmöte. Hon har lagt över mycket av besluten på stället här” (Svea slutna vård).

I öppenvården upplevde två flickor att deras kontakt med socialsekreteraren var bra, varav en kallade kontakten ”kanonbra”. De två resterande flickorna upplevde inte kontakten som bra. En av dem beskrev sin kontakt så här:

”Usch, vi är på samma ställe ju, så hon är i en byggnad precis jämte eller så där, så jag brukar springa på henne titt som tätt.

Här inflikar hennes kompis: *”- Hon står ibland och vaktar på dig i korridoren och tar dig när du går förbi.”*

Ja precis, det är jättejobbigt ! Jag får aldrig vara i fred och känna att jag har lugn och ro.”
(Astrid öppna vård).

Något vi tyckte var viktigt att få fram var hur ofta flickorna hade kontakt med sin socialsekreterare och om de tyckte att det var lagom ofta .

På denna fråga hade flickorna i den slutna vården svårt att precisera hur ofta de egentligen träffades. Det rörde hos alla fem flickorna en osäkerhet över detta och svaren varierade mellan att ha kontakt en gång i vecka till ca en gång varannan månad. Fyra av fem tyckte att detta var lagom ofta men en av flickorna som var osäker på hur ofta de träffades upplevde att detta var för sällan.

I öppenvården hade två av flickorna kontakt med sina socialsekreterare en gång i månaden och detta upplevde de som lagom. En annan hade ej haft kontakt med sina socialsekreterare sedan två dagar efter nyår och hon har på olika sätt försökt att nå dessa men inte lyckats.

” Ja, i början var det....ganska mycket vi träffades, det var väl en gång i veckan och så ringde de emellan och sånt. Och sen nu..... ja det har inte blivit något. Jag har försökt att nå dem men det går ju som sagt var inte”(Gun öppna vård)

Den fjärde av flickorna upplevde att hennes kontakt var alldeles för intensiv då det inte fanns någon struktur på denna.

”Jag går bara in och lämnar lappen. Jo det är väl egentligen är det en gång i månaden vi träffas. Men vi har liksom inte så, hon kommer bara in och säger, kan du komma över ? Så det är ingen frihet från det.” (Astrid öppenvården)

Andra kommentarer som framkom om engagemanget i kontakten under intervjuerna var :

”Jag tycker placerar man någon på ett sånt här ställe ska man ringa upp. Och hennes jobb slutar ju inte för att hon placerat mig på en institution. Innan jag kom hit var hon så engagerad hela tiden, och nu är jag här. Hon sätter mig på någon institution och då skiter hon bara i mig.” (Lotta slutna vård)

” Självt tycker jag inte det är så bra för dom har inte engagerat sig eller sånt. Vi skulle haft ett flertal möten varje månad, dom hörde av sig en gång senast.....två dagar efter nyår. ”

(Gun, öppenvården)

Hur viktig tyckte då flickorna att kontakten med socialsekreteraren var ?

Tre av flickorna tyckte att kontakten var viktig för dem. En av dessa uttryckte sig så här:

” Den är viktig för mig för att jag är på väg ut och då måste hon lyssna på mig mer, om vad jag vill med mitt liv. ”(Rut, slutna vård)

Motsatt åsikt framkom av de andra två flickorna och en av dem sa:

” Jag tycker inte den är så viktig. Jag tycker inte att jag märker av den så mycket. ”

(Svea, slutna vård)

I den öppna vården var fördelningen jämn, dvs. två av flickorna upplevde kontakten som viktig och två gjorde inte det.

” Den är jätteviktig för mig, för att.....jag vill att det ska gå bra för mig och det finns vissa saker som jag behöver hjälp med som de kan hjälpa mig med och....nej den är viktigt, klart ”

(Gun, öppen vård)

” Det finns inget positivt med den kontakten. Kanske om jag hade haft jobb hade den varit bättre, men som det är nu när jag inte har jobb tycker jag inte alls den är positiv. Det är bara det hon tjar om hela tiden. ”(Astrid, öppen vård)

4.2.1 Tillgänglighet.

Under intervjuerna med flickorna om deras kontakt med socialsekreteraren framkommer det vid ett flertal tillfällen vad de anser om socialsekreterarnas tillgänglighet. I den slutna vården var fyra flickor missnöjda över att inte kunna komma i kontakt med socialsekreteraren när de hade behov av det.

*” Ringer jag upp henne finns det bara en telefonsvarare, för det är väldigt ofta hon inte ringer och i fall hon ser att jag har ringt så tar det ett tag innan hon ringer upp igen.....
Nej jag har faktiskt slutat att ringa till soc. för jag känner att de inte bryr sig alls om hur jag mår om dom inte ringer upp. För jag tror själv inte att de har så jävla mycket att göra så de kan skita i en.”(Rut, slutna vård)*

” Jag har sökt henne hur mycket som helst alltså, hon ska ringa upp, hon kommer tillbaka klockan då, hon är på möte, nej hon har gått hem för dagen, hon sitter i konferens, hon ringer upp sen – men hon ringer inte. ”(Beata slutna vård)

” Vår kontakt är inte bra för hon...om jag pratar in på hennes telefonsvarare och säger att hon ska ringa upp, så gör hon inte det ”(Lotta slutna vård)

Hos en av flickorna i den slutna vården framkom inte detta behov då hon överlät åt personalen på behandlingshemmet att sköta denna kontakt.

Även i den öppna vården var man missnöjd med tillgängligheten. Tre flickor var av denna uppfattning, två av dessa uttryckte det så här :

” Jo jag har försökt att ringa dom men dom ju ingen telefonsvarare eller så pratar dom just då, så är det liksom att man får ringa igen, igen och igen hela tiden så. Just nu är den ena sjukskriven och den andra kan inte säga någonting om vad som ska hända.”(Gun öppen vård)

” Jag har verkligen försökt få tag på henne men hon har telefontid 9 – 10 och då går jag ju i skolan.....när man ringer får man bara stå i kö och då tar rasten slut. Jag tycker nog att hon nog kunde ha ringt mig, hon har faktiskt det lättare att nå mig. Det är bara att lyfta på luren. Hon vet ju att jag alltid har mobilen med mig. Jag tycker minsann att hon kunde ha ringt, eller hur ? ”(Ebba, öppen vård)

En av flickorna upplevde att hennes socialsekreterare tog sig tid när hon behövde ha kontakt med henne.

” Jag har varit uppe många gånger då som nu i januari, februari, då jag hade väldigt ont om pengar och sånt, då gick jag upp och tog förskott och då sa jag till i luckan att jag måste få träffa henne och hon tog sig alltid tid att komma ut och träffa mig.”(Göta, öppen vård)

4.2.2 Kontinuitet

I den slutna vården hade alla flickor utom en bytt socialsekreterare under det senaste året.

”Ja dom, alltså soc. dom skall vara med ett bra tag i personens liv inte bara några månader och sen inte bara.....oj jag ska byta jobb nu. För det gjorde min nya soc., jag har haft henne i tre - fyra månader och hon ska sluta redan. Jag menar ska jag öppna mig för henne och sen...borta. Man känner ju sig helt värdelös, det känns ju inte skönt.”(Rut slutna vård).

För tre av de fyra flickorna var anledningarna till bytet bl.a. att socialsekreterarna hade bytt jobb eller var föräldralediga. För den andra flickan som bytt såg det annorlunda ut. Hon hade tillsammans med sina föräldrar och behandlingshemmet gjort detta byte på grund av missnöje med socialsekreteraren. För en flicka var det första kontakten

För två av flickorna i den öppna vården var den nuvarande kontakten den första de haft med en socialsekreterare. De två andra hade bytt socialsekreterare under det senaste halvåret, en på grund av flytt till annan kommun. Hos den andra flickan framkom aldrig anledningen till bytet.

4.2.3 Tillit

För att se om vi kunde få fram om där fanns någon tillit mellan flickorna och deras socialsekreterare ställde vi frågan om de kunde ta upp och diskutera vad som helst med sin socialsekreterare. Inom den slutna vården upplevde två av flickorna att de kunde ta upp och prata om allt med sin socialsekreterare men de sa också att de valde ut vad de ville dela med sin socialsekreterare. En av dem sa:

”Ja det kan jag...jag kan ta upp och diskutera det som behövs, det jag vill med henne.”

(Svea slutet vård)

Två andra flickor upplevde att de kunde prata med sin socialsekreterare om vad som helst, men de ville inte göra det varav den ena uttrycker det så här:

”Kan jag väl men jag vill inte. Jag tycker inte hon...varför ska hon veta något om mig.”

(Lotta slutet vård).

En av flickorna tyckte att hon inte alls kunde prata om allt med sin socialsekreterare då hon upplevde att denna ändå inte kunde ge henne några svar.

”Nej, för jag får svaret, jag vet inte, du måste ju förstå Beata. Det är det jag hela tiden får höra. Jag vet inte, fråga någon annan, fråga personalen, jag måste prata med min chef, men jag har ju ingen aning, du måste ju förstå detta Beata. Det är ingen idé att fråga, jag bryr mig inte om henne faktiskt.”(Beata slutet vård)

I den öppna vården svarade en av flickorna att hon kunde prata med sin socialsekreterare om allting.

”Jajamensan. Allting pratar vi om så det är jättebra. Hon säger vad hon tycker och tänker om olika grejer, så det är bara bra.”(Göta öppenvård).

Resten av flickorna tyckte inte att de kunde ta upp vad som helst med sin socialsekreterare. En av dessa påtalade bristande tillit till denna. Hon uttryckte det såhär:

”Nej, det tycker jag inte att jag känner.....Jag känner inte att jag litar fullt ut på henne så attVi hade inte den kemin från början när vi träffades. Ja, som jag känner just nu, jag litar inte på dem fullt ut.”(Gun öppenvården)

De andra två flickorna säger sig inte kunna prata med sina nuvarande socialsekreterare.

” Jag säger inte ett ljud till min. Jag pratar inte om någonting privat. Hade det varit hon den andre skulle jag kunnat göra det lätt liksom.”(Astrid öppenvården)

” Jag pratar inget speciellt med henne. Vi träffas några minuter och sen är det inte mer.....hade jag haft kontakt med den andre hade det nog varit annorlunda.”

(Ebba öppenvården).

4.3. Delaktighet

På vår fråga om flickorna anser att socialsekreterarna lyssnar på dem och deras åsikter och om de upplever att socialsekreterarna förstår dem och deras situation fick vi dessa svaren.

Två av flickorna i den slutna vården upplevde att de inte alls blivit lyssnade på under sina kontakter med socialsekreterarna. Två andra flickor upplevde att man lyssnat men att man när beslut skulle fattas inte tog hänsyn till deras åsikter.

” Dom lyssnar skriver ner det men sen pratar de med varandra så kommer de med andra förslag och så tar de det beslutet istället. Sen går det bara åt helvete för mej”

(Rut slutenvård)

En av tjejerna upplevde dock att man lyssnade på hennes åsikter och tankar.

” Ja det tycker jag, jag har liksom en känsla att hon alltid lyssnar på mig, hon har själv jobbat på behandlingshem så hon vet kanske bättre ”(Svea slutenvård).

I den öppna vården upplevde tre av flickorna att deras socialsekreterare lyssnade på vad de hade att säga.

” Ja hon som jag har nu förstår mig och lyssnar bra och sånt. Fast hon är stressad och så tar hon sig liksom tid och det tycker jag är jätteskönt. Det är roligt att se att det finns såna”

(Göta Öppenvården).

En av flickorna upplevde sig inte alls förstådd och lyssnad på. Hon upplevde att trots att hon var tydlig med att berätta hur hon kände och ville ha det tyckte hon att socialarbetaren inte uppfattade detta.

” Jag har förklarat bra att jag inte vill jobba i kiosker med kassaapparater för jag har lite skräck för det eller så. Och nu har hon hittat jobb på mej som kioskbiträde vid en kassaapparat. Så då har jag kommit på att hon inte lyssnar på mej. Och det är det jag absolut inte vill söka som hon pushar på mej att jag skall söka hela tiden.” (Astrid öppenvård)

En fråga som vi ställde till flickorna som också handlar om upplevelsen av att vara delaktig var om de kände att de kunde påverka de beslut som togs. På denna fråga var fördelningen samma som ovan för slutenvård dvs. endast en flicka av fem upplevde att hon fick vara med och påverka de beslut som togs om henne.

” Ja det tycker jag. Vi brukar diskutera förslaget fram och tillbaka, hon lyssnar vad jag har att säga och så kommer hon kanske med något motförslag. Det känns som om hon försöker ta ett beslut som jag kommer att trivas med och har inte alls det här att hon måste bestämma.”
(Svea slutna vård)

Alla resterande fyra upplevde att det inte hade möjligheten att påverka besluten på något sätt.

Inom öppenvården hade två av flickorna svårt att uttrycka någon uppfattning om de kunde vara med och påverka besluten.

En upplevde att hon kunde påverka beslutet genom att försöka förklara hur man känner sig och vad som hänt så att socialsekreteraren kan förstå och på så sätt fatta rätt beslut. En av flickorna ger uttryck för att hon upplever sin möjlighet till att kunna påverka som minimal.

” Dom har redan bestämt sig i förväg och då vet man att det bara är lönlöst allting. De sitter och bara tittar på en. Nä det blir så här i alla fall direkt efter, att de ser så uttråkade ut liksom , som detta har jag redan hört tio gånger i dag så ta det lite snabbare ungefär. Det är tråkigt att de blir så där, men jag tror nog att det är lätt att bli så när man jobbar mycket med människor med problem och sånt, att de blir trötta på det.”(Astrid Öppen vård)

För att se om det fanns någon förståelse för att besluten blev som dom blev, ställde vi en följdfråga till flickorna om detta. Samtliga flickor på §12 hemmet tog upp det beslut som låg till grund för att de placerats med tvångslagstiftning.

En flicka i den slutna vården var helt införstådd med beslutet som fattats. De andra fyra flickorna gav ett dubbelbottnat svar. De tyckte att de förstod anledningen till beslutet, samtidigt som de uttryckte att de inte förstod beslutet.

” Nej.....Ja en sak vet jag varför men annars fattar jag inte varför hon satte mig här.”
(Rut slutna vård)

Tre av dessa fyra hade också känslan av att fel beslut hade tagits och hade andra åsikter om hur det borde ha blivit istället. En tyckte att hon skulle hamnat på ett behandlingshem där hon kunde tagit med sin son. En annan av flickorna skulle hellre ha velat bo i familjehem och en tyckte att hon skulle varit placerad enligt SoL istället.

” Det första beslutet när jag blev LVU: ad på det förra stället det kan jag väl förstå..... men nu då tycker jag inte att jag kan fatta varför jag är LVU: ad för jag går ju med på det frivilligt”(Lotta slutna vård).

Inom den öppna vården hade alla flickorna en förståelse för de beslut som tagits. De beslut som flickorna tog upp rörde sig i tre fall av fyra om ekonomiskt bistånd, stöd och råd. En flicka hade en tvångsplacering i hemmet enligt LVU.

4.4 Hur ska en bra socialsekreterare vara ?

Vad tycker flickorna, vad upplever dom som viktiga egenskaper för att man ska vara en bra socialsekreterare. Här var det svårt att göra en uppdelning av vad flickorna i respektive verksamhet tyckte. Därför har vi valt att låta alla flickorna komma till tals.

” Jag vet i alla fall hur jag inte tycker hon ska vara och det är som min gamla socialsekreterare, de ska se till eleven. När de kommer på ett möte ska de lyssna till dem som finns i tjejen närhet för de är de som känner en och vet vem man är. Likaså att de lyssnar till personalen om man finns på ett behandlingshem. Man ska inte titta i gamla papper och ta beslut efter hur man tror att någon var innan eller hur någon har varit innan.”

(Svea slutna vård)

” Jag tycker att en socialsekreterare ska vara som en familjemedlem.....jag hade min gamla i flera år och inte fan kom jag så nära henne heller. Jag fick öppna mig hur mycket som helst, jag vet ingenting om i fall hon är gift eller om hon har barn eller nåt sånt. Det kändes precis som om hon var lite känslökall. Ska dom få en att säga något får de också ge något tillbaka. Inte bara låta ungdomen få se soc. som en främling.”(Rut slutna vård)

” Hon borde ha engagerat sig mer, sökt upp en lägenhet och lyssnat på vad jag har för önskemål, hon skulle ha lyssnat mer på vad jag hade att säga och inte sagt att gör du inte så eller så, så kommer det att ta ännu längre tid. Det är klart att jag inte vill det, jag vill väl inte sitta inlåst.”(Beata, slutna vård).

” En som inte säger jag kan tyvärr inte svara på det just nu. Ska kunna ge svar och att dom ska vara anträffbara annars ska de inte jobba överhuvudtaget faktiskt. Hon kan ju fråga mig

om grejor också, hon kan tex. berätta att hon gjorde en utredning på socialen innan jag blev placerad. Det berättade hon aldrig.”(Lotta slutna vård)

” Jag vet inte” (Pia slutna vård)

” Den ska vara mer... ja första mötet är det viktigaste, och det visste väl alla redan. Man ska alltid vara positiv och glad, man ska engagera sig i personen eller barnet i fråga och ...ja...man ska alltid ha nya grejor att komma med....Jag kommer inte på mer”

(Gun öppenvården)

” Hon ska ta en på allvar, se allvaret i det som händer. Hon skall kunna hjälpa och finnas där om det händer något och ja...ja, ta det på allvar det som sägs”(Ebba öppenvården).

” Hon ska vara trevlig, mänsklig och hon ska försöka att inte se alla som en och samma, utan den är den och den är den. Och att hon ska kanske vara lite mer noggrann på att punkta upp på varje människa, att den har den svagheten så att hon vet det, och liksom sånt. Och sen att hon , ja, är bestämd, inte tjatig utan bestämd. Det är ju bra att påminna så ibland, men inte att tjata. Att de ringer lite samtal som man kanske behöver hjälp med och som man kanske inte har så lätt för. Så är det en skitbra socialsekreterare. Det handlar inte om att man håller på i ett bibliotek, utan det är människor och alla människor är olika och de behöver olika behandling”(Göta öppna vård)

” Hon jag hade innan var helt underbar. Hon var mänsklig och förstod att man inte kunde klara allt. Hon var en sån som kunde sätta sig in i situationen och förstå, inte bara säga att så är det och så ska det vara och det är ingen mer diskussion om saken och det känns jättefel att hålla på så. Det går inte att hålla på och tjata för då lägger man ner, då orkar man inte.”

(Astrid öppenvården)

Astrid och Göta hade i slutet av intervjun en inbördes diskussion om hur man skulle gå till väga om man skulle få fram bra socialsekreterare.

Göta: ” Dom borde kanske gå sådana här, dom borde ha lite roliga kurser ibland socialsekreterarna så de blir lite gladare, så de inte blir medryckta i det här tråkiga. För jag kan tänka mig att de tycker att det är väldigt tråkigt och sorgligt i vissa fall de har”

Astrid ”Och för att de inte ska ta det med sig hem.

Göta ” Så dom behöver något roligt som piggar upp dem, så dom får roligt på jobbet”

Astrid ” Vad jag kan tänka mig är att om många vill ha en speciell socialsekreterare, borde man ha gemensamma aktiviteter där de andra kan se att, okej är det så man ska vara. Att de kan lära av varandra. Fast det är klart är man väldigt inrutad och följer lagboken skiter man väl i det. Istället för att ta det inpå och tänka på det, är det lättare att följa lagboken”

5. ANALYS

Vi vill i detta kapitel knyta samman våra intervjuer med våra reflektioner och teoretiska utgångspunkter, samt att försöka svara på de frågeställningar som varit centrala i denna uppsats.

Hur såg då flickornas *förväntningar* ut ? När vi sammanställde intervjuerna visade det sig att flickorna bar på olika förväntningar och hade olika bilder av vad som väntade dem innan de träffade sin socialsekreterare första gången. Vi kunde se att flickorna i den slutna vården bar på mer negativa förväntningar än flickorna i den öppna vården. I den slutna vården hade flertalet inga positiva förväntningar alls medan man i den öppna vården sade sig inte ha förväntningar men att det ändå framkom att man hade förväntningar på hjälp och förståelse.

I boken ” *Teori för psykosocialt arbete*” menar man att hjälpen klienten förväntar sig att få, hänger samman med vad han medvetet vill ha och på vad han tror han kan få för hjälp. Utöver detta kan omedvetna förväntningar finnas hos klienten. Det är sådana omedvetna förväntningar vi tycker skymtar fram i flickornas svar i öppenvården, då de säger att de inte har förväntningar men när man undersöker det närmare så finns de där i alla fall.

Att vissa av flickorna hade negativa förväntningar kan vara ett tecken på att de har dåliga erfarenheter från tidigare kontakter med socialsekreterare. Denna slutsats drog vi eftersom de flickor, både inom slutna och öppna vård, som bar på positiva förväntningar inte hade

erfarenheter av tidigare kontakter med socialsekreterare. Detta kan knytas till teori om förväntningar dvs. att båda parter har en föreställning om den andre, även om de aldrig har träffats förut. Vad man har för förväntningar beror på vad man har för erfarenheter med sig i bagaget i form av tidigare kontakter med tex. en annan socialsekreterare eller i socialsekreterarens fall en annan klient. Detta påverkar den första kontakten.

I den slutna vården trodde de flesta att socialsekreteraren ärvde föregångarens bild av dem, dom utgick ifrån att socialsekreteraren har läst i de gamla utredningarna om dem och sedan hade den bilden som utgångspunkt.

Något som förvånade oss var att alla flickorna i den öppna vården trodde att deras socialsekreterare hade en negativ bild av dem. Vi tänkte att detta bl. a kunde bero på att flickorna hade skamkänslor för att de inte kunde klara sig själva utan var tvungna att på olika sätt få hjälp från socialtjänsten. Detta skriver Denvall m fl. om i boken ” *Möte med Anna* ”.

Två av flickorna i den öppna vården hade en bild av att socialsekreterarna tyckte att deras jobb var tråkigt och tungt och att det kan vara lätt att ryckas med i allt det tråkiga. Detta kan ju medföra att flickorna känner sig själva som en extra börda för socialsekreteraren, ytterligare ett problem att ta hand om i ett redan betungande arbete.

Flera av flickorna i vår undersökning gav uttryck för en osäkerhet om vad som väntade dem. Vi kunde urskilja en misstänksamhet från flickorna, om att kontakten endast skulle leda till något negativt för dem, kanske att de skulle tvingas bort från sin familj. Detta med att det förekommer förväntningar och bilder hos tonåringar inom socialvården är något som bekräftas i tidigare forskning av Mikael och Tina Hallgren. De beskriver att socialtjänsten i vissa tonåringars ögon nästan ses som en fiende.

Hur upplever då flickorna själva sin *kontakt och relation* med socialsekreteraren? Hur *viktig* tycker de att relationen är?

Fem av nio flickor ansåg att deras kontakt med socialsekreteraren var viktig, men endast tre flickor var nöjda med sin kontakt. Vad kan det vara för faktorer som spelar in när inte fler flickor är nöjda och varför anser inte fler flickor att deras kontakt är viktig?

Tillgängligheten var ett återkommande ämne hos alla flickorna i intervjuerna. Merparten hade problem att komma i kontakt med sin socialsekreterare när det kände att de hade behov av det.

Vi upplevde att flickorna tyckte detta var mycket frustrerande och störande. Vi anser att flickorna verkade ha kontakt med sin socialsekreterare för sällan för att ha en möjlighet att bygga en relation. Det visade sig dock att det inte heller var gynnsamt för att kunna bygga en relation när man träffades för ofta och under ostrukturerade former, något som tydligt visade sig hos Astrid i öppen vården.

Alla flickor som tidigare har haft kontakt med socialsekreterare hade bytt under det senaste året. Socialsekreterarna kommer och går utan att flickorna har möjlighet att påverka. För vissa av flickorna blev bytet något bra för vissa blev det sämre. En del uttryckte sig som att med den förra hade jag kunnat prata om detta osv. Ett problem med dessa byten är att det inte finns möjlighet att bygga upp en varaktig relation. Rut i den slutna vården beskriver detta väldigt tydligt när hon säger att socialsekreteraren skall finnas med ett bra tag i personens liv och att hon inte mår bra när hon har öppnat sig och personen sen bara försvinner.

Tilliten är en viktig beståndsdel i ett relationsbyggande. Ska man våga att öppna sig måste det finnas en tillit i kontakten. Alla flickorna utom en gav uttryck för att inte ha någon större tillit till sin socialsekreterare då de kände att de inte ville ta upp allting med henne. Även de som kände att de skulle kunna prata med henne om vad som helst, sa flickorna att de valde ut vad de ville prata med henne om.

Flickornas upplevelser av att socialsekreteraren lyssnat och brytt sig om vad de sagt, alltså delaktigheten i kontakten, skilde sig åt i den slutna respektive öppna vården. I den öppna vården tyckte flertalet att de blev lyssnade på och kunde vara med och påverka sin situation medan det i den slutna vården var precis tvärtom. De ansåg inte alls att de blivit lyssnade på och de kände inte att de kunde vara med och påverka sin situation.

I detta fallet har vi tankar om att det kan ha betydelse på vilket sätt man har fått kontakten, om det skett under tvång eller frivillighet. Betydelse har också vad beslutet gäller. I ett ekonomiskt beslut finns det normer att följa som är klara och tydliga. Ett beslut om tvångsvård har inte lika tydliga riktlinjer, dessutom är det ett större ingrepp i flickornas liv. Här står ofta flickornas åsikt om vad dom har för problem mot socialsekreterarens åsikt om hur de ser på problemet.

Bristen på tillgänglighet, engagemang, tillit, kontinuitet samt känslan av att inte ha blivit lyssnad på var återkommande teman hos alla flickor. Alla dessa upplevelser tycker vi visar att

flickorna bär på en känsla av övergivenhet, både i den slutna och öppna vården. Även Göta som i nuläget var mycket nöjd med sin kontakt förmedlade denna känsla när hon berättade om sin förra socialsekreterare.

Alla de brister flickorna belyser i våra intervjuer kan man härleda till viktiga kvaliteter i det sociala arbetet. I Winnicotts begrepp "holding", (hållande översatt till svenska), finns det tre viktiga faktorer kontinuitet, pålitlighet och förutsägbarhet som enligt honom är viktiga för det lilla barnet i samspelet med sin omsorgsperson. Dessa begrepp ser vi skulle kunna vara användbara i socialt arbete med ungdomar. Vi tycker precis som Abrahamsen i boken "*Det nödvändiga samspelet*" att "hållande" innehåller kvaliteter som varar livet ut. Detta menar även Lindén i sitt kapitel i en kommande bok. Hon säger att "hållandet" är något som lätt försvinner i socialsekreterarens vardag. Detta kan vara ganska enkla saker, det handlar t.ex. om att göra goda överlämnande vid byte av tjänst, hålla ramar och överenskommelser och att följa upp de insatser man beslutat om. Hade detta fungerat hade flickorna kanske inte känt sig så övergivna i sin kontakt med socialsekreteraren.

Även författarna i boken "Möte med Anna" menar att det krävs personligt engagemang för att få till stånd en kontakt som ger förutsättningar för en relation. De menar att möjligheten att skapa engagemang är beroende av de faktiska arbetsvillkor en socialsekreterare arbetar under. Detta ser vi som ett dilemma då socialsekreterarens arbetsplats idag har hög arbetsbelastning och personalrotation. Men även att man styrs av lagar, rutiner, metoder och ekonomiska ramar som man inte råder över kan vara ett problem i detta sammanhang.

Hur tyckte då flickorna att en socialsekreterare ska vara ? Här var det inte någon skillnad på vad flickorna i den slutna vården sa mot vad som sades i den öppna. Ord som engagerad, tillgänglig, lyssnande, mänsklig, att socialsekreteraren skall ge av sig själv, ta på allvar det som sägs och de ska se hela människan. Vi tycker att allt det flickorna har en önskan om handlar om hållande kvaliteter som är viktiga i det sociala arbetet.

Vi har nu tagit del av flickornas upplevelser av sin kontakt med socialsekreteraren. Vi ställer oss då denna fråga, har dessa kontakter lett till någon relation mellan flickorna och socialsekreterarna?

Vi anser att endast en av de nio flickorna vi har intervjuat har det vi skulle kunna definiera som en relation. En flicka i den slutna vården, Svea, kan vi se är på väg att bygga en relation med sin socialsekreterare, men vi tvekar då hon säger att den är bra men inte anser att den är speciellt viktig, utan tycker att besluten har lagts över på behandlingshemmets personal.

För att en kontakt ska leda till en relation anser vi att det krävs en fungerande och regelbunden kontakt mellan flickorna och deras socialsekreterare. Den skall bygga på engagemang, tillit och ett ömsesidigt givande och tagande. Dessutom måste man vara tillgänglig för flickorna.

Göta är den enda av flickorna som ger uttryck för att uppleva en relation i sin kontakt med sin socialsekreterare, detta trots att kontakten bara varat i sex månader. Därför drar vi slutsatsen att det är kvaliteten i kontakten och inte hur länge kontakten pågått som är det avgörande för om kontakten leder till en relation.

Fast en del av flickorna sa att de inte tyckte kontakten med socialsekreteraren var viktig, kunde vi när vi läste intervjuerna i sin helhet se att kontakten ändå hade betydelse för dem.. Vi tror att flickornas åsikt om att kontakten inte var viktig kan bero på att de kände sig besvikna och övergivna i den.

Det som förvånade oss mest var att det inte var någon större skillnad mellan svaren från flickorna i den slutna och öppna vården. Vi hade en förväntning om att det skulle vara positivare upplevelser av kontakten i den öppna vården, men så förhöll det sig inte. Vi tycker att vi har fått fram en ganska dyster bild av hur flickorna upplever sin kontakt med socialsekreteraren. Att förbättra dessa flickors upplevelse tycker vi borde ha hög prioritet ute i det sociala arbetet.

6. SLUTDISKUSSION

Syftet med denna uppsats har varit att försöka lyfta fram unga flickors egna upplevelser av kontakten och relationen med sina socialsekreterare under slutna respektive öppna insatser.

Vi var intresserade av att undersöka flickornas förväntningar, hur de såg på kontakten och om de tyckte den var viktig. Vi ville också ta reda på hur flickorna ansåg att en bra socialsekreterare skulle vara.

När vi började på denna uppsats hade vi tankar om att kontakten skulle skilja sig ganska mycket åt i slutna respektive öppna insatser. Vi hade förväntningar om att kontakten skulle vara bättre ute i den öppna vården. Många vi har pratat med ute i verksamheterna har uttryckt sig som om detta är en självklar slutsats. De menar att kontakten i slutna vård grundar sig på tvång och att det därmed blir svårare att etablera en bra kontakt och relation.

När vi gjort vår analys såg vi dock att det inte var någon större skillnad i kontakterna mellan flickorna och socialsekreterarna. Det var inte många kontakter som hade lett till den relation vi var på jakt efter, varken i den slutna eller öppna vården, flickorna i den öppna vården uttryckte lika mycket övergivenhet som flickorna i den slutna vården. Våra tankar om detta var att om socialsekreterarna hade haft möjlighet att vara mer tillgängliga för flickorna hade kontakten blivit positivare. När man aldrig kan få tag på sin socialsekreterare och bara träffar henne vid enstaka tillfällen ser vi det svårt att kunna bygga en bärande relation. En relation behöver närande kontakter för att utvecklas, den utvecklas inte av sig själv.

De upplevelser flickorna förmedlade att de saknade är viktiga ”hållande” egenskaper och kvaliteter i det sociala arbetet.

I denna uppsats har vi haft förmånen att få ta del av flickornas förväntningar, upplevelser och tankar om deras kontakt och relation med sina socialsekreterare. Detta har varit en mycket intressant och berikande upplevelse för oss, inte minst om man tänker på vårt kommande yrkesliv.

Något vi funderat på under resans gång är om socialsekreterarna inser hur viktiga de är för flickorna de kommer i kontakt med. Vi har också haft funderingar över vad som krävs för att man ute i de olika verksamheterna ska kunna förbättra möjligheterna för att en relation ska kunna komma till stånd.

Enligt objektrelationsteorin finns allt som händer oss lagrat inom oss och påverkar våra kontakter och möten. Varje människa är unik och detsamma gäller hennes upplevelser och erfarenheter. Det tidiga samspelet blir därmed en modell för hur man kan förstå samspel generellt. Det är här grunden läggs för den empatiska upplevelsen och vår egen förmåga till empati. Därför är det viktigt att reflektera över vad som händer, vad vi gör med varandra i våra kontakter.

Detta gäller såväl oss ”professionella” (när vi blir färdiga socionomer) och de som vi definierar som våra klienter. De känslor vi har med oss från tidigare erfarenheter och som skulle kunna påverka kontakten måste vara bearbetade så att dessa inte tar överhand, så därför blir handledning, som vi ser det, en nödvändig del i vårt kommande yrkesliv.

Något som också påverkar möjligheten att etablera en relation är de arbetsförhållande som råder ute på socialkontoren. Som vi tidigare skrev är ekonomiska ramar, omorganiseringar och personalbyten en vanlig företeelse ute i verksamheterna. Vad man ska göra åt detta har vi inget bra förslag på, men vi tycker dock att socialt arbete borde värderas högre än vad det gör i dags läget.

Flera gånger under arbetets gång har vi båda två tänkt på Moréns (1996) meningar i boken *”Förändringens gestalt”* som handlar om mänskligt bistånd. Dessa meningar tycker vi på ett bra sätt beskriver hur vi i vårt arbete bör förhålla oss mot våra blivande klienter.

Socialt arbete – i betydelsen mänskligt bistånd – innebär, skulle kunna innebära att behärska övergången mellan anpassning och omgestaltning, att finnas till och att utmana, att bli avvisad men stå kvar. Insatserna balanserar mellan två risktaganden: att tränga sig på och att kränka när man borde låta vara eller att överge när man borde stå kvar. Att stå kvar med sitt erbjudande om mänskligt bistånd, men utan att kränka och utan att tränga sig på, det är en central aspekt av socialt arbete. Att bedöma, stå ut med och behärska denna balansgång är socialarbetarens viktigaste kompetens (sid 37).

7. KÄLLFÖRTECKNING

- Abrahamsen Gerd (1999) *Det nödvändiga samspelet*. Lund: Studentlitteratur
- Armelius, Bengt - Åke m.fl (1996) *Vård av ungdomar med sociala problem – en forskningsöversikt*. Stockholm : Liber Utbildning AB
- Andersson, Gunvor (1991) *Socialt arbete med små barn* Lund : Studentlitteratur
- Andersson, Gunvor m.fl. (1996) *Barnet i den sociala barnvården*. Stockholm : Liber AB
- Bernler, Gunnar m.fl (1993) *Behandlingens villkor* Stockholm : Natur och Kultur
- Bernler, Gunnar (2001) *Teori för psykosocialt arbete* Stockholm : Natur och Kultur
- Denscombe, Martyn (1998) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund : Studentlitteratur
- Denvall, Verner m fl. (1999) *Möten med Anna Vännen, socialarbetaren och forskaren*. Lund: Studentlitteratur
- Gren, Jenny (1996) *Etik i socialt arbete* Stockholm : Liber Utbildning AB
- Hallgren, Tina och Mikael (1999) *Tonåringar i socialvård*. Rapport från Ungdomsstyrelsen Söder
- Hessle, Sven (1991) *Samtal med B – om att finna sitt språk* Stockholm : Bokförlaget Mareld
- Lindén, Gunilla mfl. (2002) *Psykodynamiska perspektiv på sociala problem*. I: *Perspektiv på sociala problem* (red. Meeuwisse, A & Swärd, H) Stockholm : Natur och kultur (utkommer under 2002)
- Meeuwisse, Anna m.fl (2001) *Socialt arbete – En grundbok* Stockholm : Natur och Kultur
- Morén, Stefan (1996) *Förändringens gestalt* Stockholm : Publica
- Nationalencyklopedins ordbok* (2000) Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker
- Repstad, Pål (1999) *Närhet och distans* Lund : Studentlitteratur
- Revstedt, Per (2000) *Motivationsarbete* Stockholm : Liber AB

8. BILAGA

INTERVJUGUIDE.

- 1. Hur länge har du haft kontakt med den socialsekreterare du har nu?**
- 2. Kan du berätta något om hur det kom sig att du kom i kontakt med henne eller honom?**
- 3. Vilka förväntningar hade du på er kontakt?**
 - Vad tänkte och kände du när ni träffades första gången ?
- 4. Hade du någon bild av honom/henne innan ni träffades ?**
 - Har du samma bild fortfarande eller har den blivit förändrad ?
- 5. Vad tror du han/hon hade för bild av dig ?**
Tror du bilden har förändrats ?
- 6. På vilket sätt kan du se att en socialsekreterare kan vara till hjälp för dig ?**
 - Kan du ge exempel ? (tex. råd , handling, stöd)**Tycker du att du har blivit erbjuden denna hjälp?**
- 7. Tycker du att socialsekreteraren förstår dig, lyssnar på dig,?**
Kan du berätta mer om det, kanske ge något exempel ?
- 8. Hur tycker du att er kontakt är i nuläget ? Kan du berätta hur den senaste kontakten såg ut ?**
- 9. Hur viktig tycker du att er kontakt är för dig ?**
- 10. Hur ofta har ni kontakt med varandra?**
 - Är det lagom ofta tycker du ?
 - Hur brukar kontakten ske ?
 - Är det vid speciella tillfällen eller sker det spontant?
- 11. Vem av er är det som tar kontakten?**
- 12. Kan du ta upp och diskutera vad som helst med din socialsekreterare?**
 - Kan du berätta om någon speciell händelse när du kände att det var så ?
- 13. På vilket sätt tycker du att du kan påverka de beslut som socialsekreteraren fattar när det gäller dig ? Kan du berätta mer om det ?**
 - Har du någon förståelse för att beslutet blev som det blev ?
 - Hade du en annan åsikt om hur beslutet skulle kunnat se ut ?
- 14. Om du hade haft behandling i öppenvården tror du då att kontakten med din socialsekreterare hade sett annorlunda ut än den gör nu ?**

Om du hade varit placerad på behandlingshem med tvång tror du då att din kontakt med socialsekreteraren hade sett annorlunda ut än den gör nu ?
- 15. Hur tycker du att en bra socialsekreterare skall vara?**
- 16. Finns det något mer du kommer på som du vill tillägga ?**

